

До спеціалізованої вченої ради Д 35.052.23
в Національному університеті «Львівська
політехніка» (79008, м. Львів, вул. Князя
Романа, 1/3, ауд. 302 ХІХ навчального корпусу).

ВІДГУК

офіційного опонента доктора юридичних наук, професора, заслуженого діяча науки і техніки України Богатирьова Івана Григоровича на дисертацію Недзельської Галини Всеволодівни «Особливості кримінологічної характеристики шахрайства, що вчиняються організованою групою» на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право

Актуальність теми дослідження відповідає спеціальності наукового пошуку. Вона виконана аспіранткою у дослідницькому напрямі кримінологічної науки, що принципово обумовлює досягнення наукових результатів та є міцною платформою для нових наукових розробок взагалі та теорії кримінології, зокрема.

Вивчення рукопису дисертації та автореферату Недзельської Галини Всеволодівни «Особливості кримінологічної характеристики шахрайства, що вчиняються організованою групою» дає підстави говорити про те, що проникнення організованого шахрайства в економіку супроводжується збільшенням прибутковості кримінального бізнесу, розширенням чисельності та якісною зміною складу організованих груп, зокрема і залученням до них висококваліфікованих фахівців.

Саме під впливом негативних економічних, соціальних і політичних змін організоване шахрайство набуває нових, не вивчених сучасною наукою рис та властивостей: кримінального професіоналізму, економічної спрямованості, тісних корупційних зв'язків тощо. Більше того варто підтримати дослідницю, яка у науковій роботі доводить, що шахрайство, що вчиняється організованою групою, зумовлюється тим, що сьогодні в умовах воєнного стану в Україні визнано чи не найбільш високопрофесійним і

рецидивним виявом корисливої злочинності.

Заволодіння чужим майном шляхом обману або зловживання довірою, на відміну від інших форм розкрадання, завдає найвідчутніших матеріальних збитків, позаяк зумовлено тривалою та ретельною підготовкою. Внаслідок зазначеного, шахрайство складно розкривається і розслідується, його специфіка вимагає спеціальних знань у галузі не лише юриспруденції, а й психології, психіатрії, судової медицини, техніки та інших сфер людської діяльності.

З огляду на перелічене, вбачається, що рецензоване дослідження виконане за актуальною тематикою, здійснено глибокий кримінологічний аналіз з обраної теми, зроблено достовірні висновки, сформульовано цінні в теоретичному та практичному плані пропозиції щодо вдосконалення чинного законодавства з питань профілактики та запобігання шахрайства, що вчиняються організованою групою.

Ступінь обґрунтованості висновків, пропозицій та рекомендацій, сформульованих в дисертації, та їх достовірність. Вивчення дисертації Недзельської Галини Всеволодівної «Особливості кримінологічної характеристики шахрайства, що вчиняються організованою групою» у цілому показує, що аспірантка керується, враховує та виконує встановлені вимоги та рекомендації, які пред'являються до виконання дисертаційних досліджень, дотримується методів та прийомів дослідження, пов'язує основні положення роботи з напрацьованими теоретичними та емпіричним матеріалом, поглибленим аналізом практики діяльності правоохоронних органів, пропозиції зроблені нею на належному науковому рівні.

Заслугує окремої підтримки достовірність і новизна дослідження, наукова обґрунтованість отриманих результатів і сформованих на їх основі висновків, які підтверджуються фактичними даними, отриманими шляхом аналізу, вибіркового вивчення законодавчих та відомчих нормативно-правових актів, наукової літератури та інших матеріалів з питань з питань

профілактики та зачобігання шахрайства, що вчиняються організовано групою.

За результатами дослідження сформульовано низку нових за змістом висновків, узагальнень і пропозицій, зокрема: *вперше*:

– інтерпретовано поняття та ознаки шахрайства, вчиненого організованою групою. Шахрайство, вчинене організованою групою, – це складне соціально-правове явище, що має низку об'єктивних і суб'єктивних ознак. До його об'єктивних ознак належать: стабільність основного складу та ієрархічна структура шахрайських груп; сталість форм і методів злочинної діяльності; ретельний підбір нових членів групи з урахуванням їхніх професійних навичок; робота під прикриттям легальних комерційних структур; технічна оснащеність, високий інтелектуальний потенціал злочинців, гіперлатентність, надання злочинній діяльності зовні законного вигляду та інші. Суб'єктивними ознаками організованого шахрайства є: кримінальна орієнтація членів злочинних груп на систематичне вчинення злочинів шахрайської спрямованості; формування в групі своєрідних етичних правил, що регламентують поведінку співучасників на різних стадіях підготовки та вчинення злочинів;

– встановлено зміст кримінологічних взаємозв'язків між організованим шахрайством і економічною, корисливою, організованою професійною злочинністю, що позиціонує його як одну зі суттєвих загроз економічній безпеці держави. Зазначена взаємодія виявляється у підвищенні ступеня організованості злочинних формувань, їх поступовій відмові від традиційних способів розкрадання на користь «інтелектуальних» шахрайських схем у сфері економічної діяльності, зосередженні злочинної діяльності в найбільш прибуткових та інвестиційно привабливих сферах економіки, екстенсивному й інтенсивному нарощуванні корупції;

– виявлено причини та умови вчинення шахрайства організованою групою (економічні чинники (низький рівень доходів, безробіття, високий децильний коефіцієнт тощо), відсутність загальної ідеологічної політики та

національної ідеї, високий рівень правового нігілізму, негативний вплив засобів масової інформації, вплив корупційних зв'язків);

удосконалено:

– типологію осіб, які вчиняють шахрайство у складі організованих груп: ситуативний тип (вчиняють злочини під впливом криміногенних факторів зовнішнього середовища); злісний тип (охоплює високу частку раніше судимих осіб); особливо злісний тип (професійні злочинці);

– твердження про те, що сучасне організоване шахрайство є яскравим прикладом самодетермінації злочинності у напрямку поглиблення кримінальної спеціалізації, розширення організаційних, технічних, інтелектуальних і фінансових ресурсів для вчинення злочинів та ускладнення структури груп, у тому числі шляхом залучення до злочинної діяльності висококваліфікованих спеціалістів;

– кримінологічно обґрунтовані пропозиції щодо системи запобігання вчиненню шахрайства організованою групою;

набули подальшого розвитку:

– стратегія спеціально-кримінологічного запобігання шахрайству, що вчиняється організованою групою, яка включає такі заходи: вдосконалення системи статистичного аналізу, зокрема доповнення офіційної статистики даними про осіб, які раніше вчиняли злочини у складі організованих груп; організацію фінансового моніторингу за діяльністю суб'єктів господарювання, що перебувають у групі ризику; контроль над операціями з коштами офшорних компаній, створення порталів правової допомоги жертвам шахраїв; розробку інформаційних листів із описом сучасних схем шахрайства, тощо; технічну та інформаційну підтримку підрозділів, які займаються боротьбою з організованою злочинністю; підвищення ефективності роботи правоохоронних органів щодо виявлення та розслідування організованих злочинів;

– положення про те, що для ефективного запобігання шахрайству, що вчиняється організованою групою, потрібен комплекс заходів, спрямований

на: підвищення рівня життя населення, що сприяє скороченню злочинності; зниження рівня інфляції, боротьбу зі соціальним розшаруванням суспільства та прихованим безробіттям; активний розвиток соціального забезпечення населення; а також встановлення жорсткого та чіткого контролю за діяльністю фізичних і юридичних осіб; упорядкування фінансового моніторингу; цілеспрямовану боротьбу з корупційною поведінкою;

– рекомендації з організації в рамках структур правоохоронних органів для ефективної боротьби з економічними злочинами спеціалізованих підрозділів, які займаються питаннями відповідальності за шахрайство і запобігання йому. (с. 4-5 автореферату та с.21-23 дисертації)

Варто також звернути увагу і на апробацію результатів дослідження Недзельської Г.В.. яка основні положення роботи оприлюднила на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних заходах, що свідчить про послідовність, аргументованість викладення автором матеріалу дослідження (с. 16–17 автореферату).

У **вступі** автором вірно обґрунтовано вибір теми дисертаційної роботи, визначено мету й завдання дисертаційного дослідження, його об'єкт та предмет, розкрито наукову новизну, теоретичне та практичне значення отриманих результатів, зазначено про їх апробацію, а також вказано структуру й обсяг дисертації.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається з вступу, трьох розділів, що охоплюють вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 191 сторінку, з яких 141 – основний текст, 15 – список використаних джерел (151 найменування), 19 -- додатки. (с. 5 автореферату дисертації).

Розділ 1 «Кримінально-правове поняття та історія розвитку шахрайства, що вчиняється організованою групою» складається з двох підрозділів.

У підрозділі 1.1 «Історія розвитку поняття «шахрайство» на тлі вітчизняного та міжнародного законодавства» встановлено, що шахрайство,

трактоване спершу як кишенькова крадіжка, починаючи з другої половини XVIII століття й аж до XIX століття розглядалося як вид крадіжки чи інших форм розкрадань, поєднаних із хитрим, підступним вилученням чужого майна та спритністю з боку винного.

З'ясовано, що в багатьох державах виокремлюються різні види шахрайства, такі як: комп'ютерне шахрайство, шахрайство у сфері державних поставок, шахрайство, вчинене у великих розмірах або пов'язане з отриманням наркотичних, психотропних, сильнодіючих, отруйних чи радіоактивних речовин, вибухових речовин, вогнепальної зброї чи боєприпасів; страхове шахрайство. Показовим, зокрема, є факт, що Кримінальний кодекс Голландії у розділі XXV «Обман» містить 18 статей, які деталізують усі види злочинів, що вчиняються за допомогою обману.

У підрозділі 1.2 «Поняття «шахрайство, вчинене організованою групою» та його системоутворюючі ознаки» акцентовано увагу на аналізі поняття «шахрайство, вчинене організованою групою». Тож під шахрайством, вчиненим організованою групою, слід розуміти складне соціально-правове явище, що має низку об'єктивних і суб'єктивних ознак. Як об'єкт кримінологічного дослідження, воно охоплює сукупність вчинених шахрайств і пов'язаних із ним злочинів та організаційні засади у структурі шахрайських груп. Організованість шахрайських груп може бути охарактеризована через сукупність об'єктивних і суб'єктивних ознак. (стор. 25-58 рукопису дисертації).

Розділ 2 «Кримінологічна характеристика шахрайства, що вчиняється організованою групою» складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 2.1 «Стан, рівень та інші кримінологічно значущі ознаки шахрайства, що вчиняється організованою групою» доведено, що в Україні в період 2018–2021 рр. простежувалося стабільне збільшення числа випадків цих діянь (з 10,9% до 14,9%). У середньому частка шахрайств у структурі злочинів проти власності склала 13,25%.

Констатовано, що на динаміку розкриття кримінальних правопорушень

впливає стійке зниження темпів кримінальної активності. Порівнюючи 2018 і 2019 роки, можна виявити, що з обвинувальним актом у 2018 р. було направлено 847 кримінальних проваджень щодо вчинення шахрайства організованою групою, а в 2019-ому – 555.

Щодо динаміки організованого шахрайства важливо наголосити на її неоднорідному характері. У 2020–2021 роках спостерігалось збільшення кількості розкритих злочинів. Протягом періоду 2018–2019 років показники розкриття організованого шахрайства були такими: 2018 р. – 3366, 2019 р. – 2467, а з 2020-го зафіксовано сплеск розкриття організованого шахрайства. За даними офіційної статистики, у 2018 р. 5,7% злочинів, вчинених у складі організованої групи, були шахрайством, а у 2021-ому – 11,5%.

У підрозділі 2.2 «Кримінологічна характеристика особи, що вчиняє шахрайство у складі організованої групи» зазначено, що в період із 2018 по 2019 роки питома вага чоловіків, котрі вчиняють шахрайство у складі організованої групи, становила близько 55%, а жінок – біля 45%. У 2020–2021 рр. було помічено тенденцію зниження частки жінок у загальному обсязі виявлених осіб, які вчинили шахрайство у складі організованої групи, до 35%.

Виявлено залежність між гендерними характеристиками шахрайства та рівнем організованості злочинних груп. На думку опитаних, 85% жінок, які вчиняють організоване шахрайство, є учасниками невеликих (72%) та середніх (28%) злочинних груп. Насамперед це пояснюється спрямованістю злочинної діяльності жінок на вчинення шахрайства у побутовій сфері, яка своїм обсягом і способами вчинення виключає необхідність створення великих злочинних формувань.

Під час вивчення вікових характеристик осіб, які вчинили шахрайство у складі організованої групи, було встановлено, що переважна більшість шахраїв були 18–40-річноговіку (близько 80%). Кожен третій злочинець мав від 30 до 39 років (30%), вікова група від 25 до 29 років склала 29%, особи віком від 18 до 24 років – 18%.

Доречно наголосити, що шахраї-учасники організованої групи в Україні мають більш високий рівень освіти, ніж злочинці загалом. За даними аналізу кримінальних проваджень і судових справ, 35% винних мали середню повну освіту, 25% – середню спеціальну, 21% – вищу, 17% – незакінчену вищу. Лише незначна кількість осіб мали неповну середню освіту (2%). Проведене дослідження назагал підтвердило відому кримінологічну тезу про те, що освіта й соціальний статус злочинця визначають складність і витонченість злочинної поведінки.

У підрозділі 2.3 «Причини та умови, які сприяють вчиненню шахрайства у складі організованої групи» обґрунтовано, що провідну роль у виникненні організованого шахрайства відіграють економічні чинники (низький рівень доходів, зростання безробіття, високий децильний коефіцієнт та ін.). Взяті в сукупності, вони зумовлюють відтік висококваліфікованих фахівців зі сфери легальної діяльності у галузі тіньової економіки і в такий спосіб підвищують рівень професіоналізму та безпеки злочинних груп.

З'ясовано, що зростанню організованого шахрайства сприяють також відсутність загальної ідеологічної політики та національної ідеї, високий рівень правового нігілізму, негативний вплив засобів масової інформації та ін. У нинішній час в Україні назагал складається ситуація найбільшого потурання впровадженню у свідомість людей культу збагачення. Вчинення шахрайства у складі організованої групи починає сприйматися як один із видів економічної діяльності, джерело доходів і спосіб прояву розумових і акторських здібностей індивіда. (стор 59-107 рукопису дисертації)

Розділ 3 «Запобігання вчиненню шахрайства організованою групою» складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 3.1 «Загальносоціальні заходи запобігання шахрайству, що вчиняється організованою групою» встановлено, що до загальносоціальних заходів, у яких мета ліквідації причин шахрайства є обов'язковою передумовою, доречно віднести такі: 1) економічні перетворення (ретельно продумана державна політика, спрямована на боротьбу з безробіттям,

підтримку господарської діяльності та промислових галузей, скорочення соціальної і майнової нерівності, захист найуразливіших верств населення та ін.); 2) політичні заходи (зміцнення ролі державної влади, раціоналізація підходів до вироблення загальної політичної стратегії: від створення умов для ефективної роботи механізмів, що ґрунтуються на саморегулюванні та перешкоджають розвитку дестабілізуючих факторів, до конкретних управлінських рішень); 3) соціальне забезпечення громадян (виплата допомоги, пенсій і зарплат, розмір яких відповідав би реальному прожитковому мінімуму); 4) підтримка освіти та культури (підвищення рівня освіти, побутової та правової культури населення, що здатне суттєво знизити рівень корисливої злочинності, в тому числі організованого шахрайства).

Наголошено, що загальносоціальне запобігання шахрайству, що вчиняється організованими групами, може бути ефективним лише за дотримання певних умов, а саме: кожен соціальний, політичний чи економічний захід має ґрунтуватися на результатах системних соціологічних досліджень та моніторингу законодавства; воно мусить мати системний характер і проводитися в рамках узгоджених програм і стратегій розвитку; профілактична діяльність повинна мати цілі, завдання та необхідну матеріальну базу; загальносоціальне запобігання злочинності передбачає спільну діяльність влади всіх рівнів із залученням фізичних і юридичних осіб, а також неодмінну участь ЗМІ.

У підрозділі 3.2 «Спеціально-кримінологічні заходи запобігання шахрайству, що вчиняється організованою групою» підсумовано, що загальну стратегію спеціально-кримінологічного запобігання організованому шахрайству становлять такі заходи: вдосконалення системи статистичного аналізу, зокрема доповнення офіційної статистики даними про осіб, які раніше вчиняли злочин у складі організованих груп; організація фінансового моніторингу за діяльністю суб'єктів господарювання, що перебувають у групі ризику; контроль над операціями з грошима офшорних компаній, створення порталів правової допомоги жертвам шахраїв; розробка

інформаційних листів із описом сучасних схем шахрайства й ін.; технічна та інформаційна підтримка підрозділів, які займаються боротьбою з організованою злочинністю; підвищення ефективності роботи правоохоронних органів щодо виявлення та розслідування організованих злочинів.

У підрозділі 3.3 «Віктимологічна профілактика шахрайства, що вчиняється організованою групою» роз'яснено напрями профілактичних заходів щодо жертв шахраїв організованої групи, а саме такі: систематизувати матеріали нормативно-правової бази, усунути дублюючі положення, виявити норми, що не діють; використовувати якісні змістові ідеї й положення для поліпшення системи управління та забезпечення профілактичної роботи; намагатися максимально відобразити і врахувати інформаційні та статистичні дані про кількість вчинених і заявлених злочинів; розширити межі відповідальності за вчинення злочинів корисливої спрямованості, надто шахрайства; закріпити методи і способи запобігання злочинній діяльності шахраїв; підвищувати якість діяльності правоохоронних органів, організувати боротьбу з корупційною поведінкою та бюрократією.

Констатовано, що основна увага у профілактиці шахрайств, які вчиняються організованою групою, повинна зосереджуватися на правильному та повноцінному інформуванні населення про динамічність зростання кількості вчинених корисливих злочинів.

Окрім того, наголошено на необхідності додаткового регулярного ознайомлення громадян із методиками роботи шахраїв для того, щоби знизити імовірність збільшення потенційної кількості жертв, які постраждали від зловживання довірою (стор. 107- 134 рукопису дисертації).

Отже, вивчення дисертації показує, що в роботі відповідно до мети і завдань дослідження надано ґрунтовний аналіз шахрайств, які вчиняються організованою групою; розкрито в повному обсязі його кримінологічну характеристику; обґрунтовано та запропоновано нові теоретичні та прикладні

положення, які розв'язують поставлену аспіранткою мету наукового дослідження.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації.

У цілому позитивно оцінюючи рецензовану дисертаційну роботу Недзельської Г.В., необхідно вказати на наявність у ній певних дискусійних питань, недостатньо аргументованих положень, які варто усунути під час публічного захисту.

1. На с. 4 автореферату та с. 22 рукопису дисертації авторка дослідження надала і інтерпретовано поняття та ознаки шахрайства, вчиненого організованою групою. І занотувала, що шахрайство, вчинене організованою групою, – це складне соціально-правове явище, що має низку об'єктивних і суб'єктивних ознак. На думку рецензента, таке визначення шахрайства, вчинене організованою групою є вузьким, оскільки розкриті нею ознаки показують дещо підвищену небезпеку шахрайства в економічній сфері. Бажано під час публічного захисту усунути дане зауваження, і запропонувати науковій спільноті розуміння шахрайства, вчиненого організованою групою у широкому смислі.

2. Зважаючи на проголошену автором мету наукової роботи, а також її предмет, який відображає назва дисертації «Особливості кримінологічної характеристики шахрайства, що вчиняються організованою групою» першочергової уваги вимагає побудова і засади дослідження, задекларовані у Розділ 1 «Кримінально-правове поняття та історія розвитку шахрайства, що вчиняється організованою групою» (с. 25-59 рукопису дисертаційної роботи), а відтак їх розгляд у відповідних підрозділах, що мають розкривати авторський підхід та його реалізацію стосовно вирішення проблеми, яка складає новизну дисертації. Вказане положення, задеклароване у назві першого розділу, має не лише ключовий характер, а й значною мірою відбиває предмет дослідження через авторське формулювання теми дисертації. Поряд з цим, авторка чомусь не розглянула у вказаному розділі

власний методологічний інструментарій при розв'язанні проблеми дисертаційного дослідження, починаючи від формулювання відповідних наукових гіпотез з проблемних питань дисертації до їх доведення або спростування, шляхом розкриття загальних засад своєї творчої лабораторії наукового пошуку та застосування комплексу загальнонаукових та спеціально-правових методів, що забезпечують здійснення об'єктивного аналізу предмета дослідження. Водночас, не зазіхаючи на творчій задум дисертанта з огляду на можливі варіанти розгляду методологічних засад дослідження, вдається, що такий підхід аспіранткою вимагає окремого теоретико-прикладного обґрунтування під час публічного захист.

3. Позитивним, на наш погляд, є проведення авторкою дисертаційної роботи (с.102 рукопису дисертації) аналізу кримінальних проваджень, сутність яких показує, що сучасне організоване шахрайство є яскравим прикладом мобілізації потенціалу злочинності у напрямку поглиблення кримінальної спеціалізації, розширення організаційних, технічних, інтелектуальних та фінансових ресурсів для вчинення злочинів та ускладнення структури груп, зокрема шляхом залучення до злочинної діяльності висококваліфікованих спеціалістів. Крім того, вона є прикладом створення паралельних суспільству та органам влади структур зі своїми правилами внутрішнього розпорядку, системою цінностей, ієрархією та чітким розподілом ролей. На нашу думку варто було б показати на прикладі конкретних кримінальних проваджень, вироки суду по яким вступили в законну силу де підтверджується гіпотеза, що шахрайства, вчиненого організованою групою є малодослідженою актуальною проблемою і її вирішення потребує окремого наукового пошуку.

4. На сторінці 137-138 рукопису дисертації) аспірантка вважає, що загальна стратегія спеціально-кримінологічного запобігання організованому шахрайству становлять такі заходи: удосконалення системи статистичного аналізу, зокрема доповнення офіційної статистики даними про осіб, які раніше вчиняли злочин у складі організованих груп; організація фінансового моніторингу за діяльністю суб'єктів господарювання, що перебувають у

групі ризику; контроль над операціями з коштами офшорних компаній; створення порталів правової допомоги жертвам шахраїв; розробка інформаційних листів з описом сучасних схем шахрайства та ін.; технічна й інформаційна підтримка підрозділів, які займаються боротьбою з організованою злочинністю; підвищення ефективності роботи правоохоронних органів із виявлення та розслідування організованих злочинів. Підтримуючи авторку дослідження щодо заходів спеціально-кримінологічного запобігання організованому шахрайству, але сама стратегія, як системна модель спеціально-кримінологічного запобігання організованому шахрайству, авторкою в дисертації не наводиться, що вимагає від неї під час публічного захисту пояснення. Оскільки така модель в кримінологічній науці має свої цілі, суб'єктів, планування тощо.

5. Розглядаючи віктимологічну профілактику шахрайства, що вчиняється організованою групою (с. 137-152 рукопису дисертації) аспірантка, на нашу думку, не приділила належної уваги громадським організаціям та їх взаємодії з державними органами. Хоча, як відомо, лівова частка роботи по убезпеченню жертв шахрайства та забезпечення їх прав належить саме громадським організаціям. В цьому контексті варто було б запропонувати алгоритм взаємодії, де особливу увагу приділити офісу прокуратури, як координатору діяльності правоохоронних органів та громадкості щодо запобігання злочинності взагалі, і шахрайства, що вчиняється організованою групою.

Інші виявлені в дисертації положення дискусійного характеру не несуть у собі великої науково-практичної значимості.

Висновок щодо кандидатської дисертації.

Дисертаційна робота Недзельської Галини Всеволодівни «Особливості кримінологічної характеристики шахрайства, що вчиняються організованою групою» є завершеною, кваліфікаційною науковою працею, виконаною особисто автором, містить висунуті нею раніше не захищені наукові

положення та отримані нові науково обґрунтовані теоретичні результати в галузі кримінального та кримінально - виконавчого права і кримінології.

Дисертація повністю відповідає вимогам до кандидатських дисертацій, передбаченим пунктом 9, 10, 11, 12 Порядку присудження наукових ступенів, постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, основним вимогам до дисертацій та авторефератів дисертацій й іншим керівним документам Міністерства освіти і науки України, а сам авторка – Недзельська Галина Всеволодівна заслуговує на присудження їй наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право.

Офіційний опонент:

**професор кафедри
кримінально-правових та адміністративно-правових дисциплін
Міжнародного економіко - гуманітарного університету імені академіка
Степана Дем'янчука
доктор юридичних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України**

І.Г. Богатирьов

05 січня 2023 р.

Підпис *Богатирьов*
Начальник відділу кадрів
Міжнародного економіко-
гуманітарного університету
імені академіка Степана Дем'янчука
Челурко Т.С.

